

Ewa M. Guzik-Makaruk, Wojciech Filipkowski

**Kryminalizacja finansowania
terroryzmu na tle
prawnoporównawczym**

Studia Prawnoustrojowe nr 10, 43-65

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa M. Guzik-Makaruk
Wojciech Filipkowski
Katedra Postępowania Karnego
Uniwersytet w Białymstoku

Kryminalizacja finansowania terroryzmu na tle prawnoporównawczym

Wstęp

Na samym początku prowadzonych rozważań pojawia się problem natury terminologicznej. Najczęściej w literaturze przedmiotu operuje się ogólnym zwrotem – „finansowanie terroryzmu”¹. Tymczasem swoim zakresem pojęcie to obejmuje zarówno wspieranie środkami finansowymi poszczególnych zamachów terrorystycznych, jak też pozostałych obszarów funkcjonowania całych grup czy organizacji terrorystycznych. Finansowanie terroryzmu to fenomen niezwykle groźny dla porządku publicznego oraz bezpiecznego funkcjonowania społeczeństwa i państwa, gdyż umożliwia lub ułatwia przeprowadzanie ataków terrorystycznych.

Z powyższych względów władze ustawodawcze wielu państw podejmują starania o kryminalizację tego zjawiska, stosowne inicjatywy są też podejmowane na forum międzynarodowym. Należy podkreślić, iż nie jest to proste za względu na bogactwo form finansowego wspierania działalności terrorystycznej. Potencjalna kryminalizacja dotyczy takich zachowań, które poprzedzają – często nawet odległe w czasie – czyny niosące ze sobą śmierć wielu osób oraz straty materialne, a zatem idzie o kryminalizację zachowań leżących dość daleko na przedpolu czynu zabronionego (przedpolu przestępstwa terrorystycznego).

Należy dążyć do stworzenia takich rozwiązań prawnych, które nie będą miały jedynie znaczenia symbolicznego, deklarującego gotowość do prowa-

¹ Por. M. Pieth (red.), *Terrorist Financing*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2002 i nast. lub J. Białocerkiewicz, *Konwencja ONZ w przedmiocie zwalczania procederu finansowania terroryzmu (Przegląd zagadnień i analiza wstępna)*, [w:] V. Kwiatkowska-Darul (red.), *Terroryzm. Materiały z sesji naukowej*, Toruń, 11 kwietnia 2002, Wyd. UMK, Toruń 2002, s. 95 i nast.

dzenia walki z wszelkimi przejawami terroryzmu. Warto zauważyć, że opracowanie i uchwalenie przepisów martwych, których jedyną rolą jest zapewnienie realizacji zobowiązań międzynarodowych, nie następuje większych trudności, ale przecież nie taki jest cel stanowienia prawa. Podstawowym kryterium oceny powinna być skuteczność proponowanych regulacji prawnych. Tym bardziej że mamy do czynienia z przepisami z zakresu prawa karnego, które jak żadna inna gałąź systemu prawa godzi w prawa i wolności obywateli. Wszelkie tego typu propozycje powinny podlegać wnikliwej analizie z zakresu polityki karnej – wskazującej zarówno korzyści, jak i wady; zyski i straty, jakie mogą ze sobą nieść dla społeczeństwa. Stopień zagrożenia zjawiska oraz gorliwość ustawodawcy nie powinny być jedynymi motywami jego działań.

I. Standardy międzynarodowe

Międzynarodowe standardy w zakresie strategii walki ze zjawiskiem finansowego wspierania działalności terrorystycznej liczą sobie już około 10 lat². Obejmują nie tylko obowiązek kryminalizacji zachowań związanych z finansowaniem terroryzmu, ale także dotyczą stworzenia systemu wykrywania transakcji mających związek z tym procederem, podobnie jak ma to miejsce w przypadku walki z praniem pieniędzy³.

Kwestia kryminalizacji stosownych zachowań znalazła swoje rozwiązanie na forum międzynarodowym po raz pierwszy w Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu finansowania terroryzmu z dnia 9 grudnia 1999 r., podpisanej w Nowym Jorku⁴. Art. 2 ust 1 tejże Konwencji opisuje ten czyn w następujący sposób: „kto jakimikolwiek środkami, bezpośrednio lub pośrednio, bezprawnie i umyślnie, udostępnia lub gromadzi fundusze z zamiarem ich wykorzystania, lub też mając świadomość, że zostaną one wykorzystane, w całości lub w części, do dokonania:

(a) czynu stanowiącego przestępstwo określone definicją zawartą w jednym z traktatów wymienionych w aneksie⁵;

² Szerzej na ten temat zob. W. Filipkowski, *System przeciwdziałania finansowania terroryzmu w ujęciu regulacji międzynarodowych*, [w:] E. W. Pływaczewski (red.), *Aktualne problemy prawa karnego i kryminologii*, Temida2, Białystok 2005, s. 25 i nast.

³ Wykorzystywane są tutaj te same lub podobne instytucje lub rozwiązania prawne. Za przykład może posłużyć funkcjonowanie jednostek wywiadu finansowego. Z podobieństwa stosowanych przez przestępców metod i technik wykorzystujących wszelkiego rodzaju operacje finansowe wnioskuje się, że te same lub podobne rozwiązania prawne będą równie skuteczne.

⁴ Dz.U. z 13 grudnia 2004 r., nr 263, poz. 2620.

⁵ Aneks wymienia następujące akty prawa międzynarodowego: Konwencja o zwalczaniu bezprawnego zawładnięcia statkami powietrznymi, sporządzona w Hadze dnia 16 grudnia 1970 r. (Dz.U. z 1972 r., nr 25, poz. 181); Konwencja o zwalczaniu bezprawnych czynów skierowanych przeciwko bezpieczeństwu lotnictwa cywilnego, sporządzona w Montrealu dnia 23 września

(b) czynu mającego spowodować śmierć lub ciężki uszczerbek na zdrowiu osoby cywilnej lub innej osoby nieuczestniczącej aktywnie w działaniach wojennych w sytuacji konfliktu zbrojnego, jeśli celem takiego czynu, wynikającym bądź z jego charakteru, bądź z kontekstu, w jakim jest popełniony, jest zastraszenie ludności, albo skłonienie rządu lub organizacji międzynarodowej do dokonania lub do zaniechania określonej czynności”.

Powyższa redakcja przepisu skłania do następujących wniosków. Ze względu na złożoną strukturę i alternatywnie określone znamiona czynu zabronionego nie można wyróżnić jednego, indywidualnego przedmiotu ochrony. Zapis ten chroni zarówno bezpieczeństwo (w ruchu lotniczym i morskim, bezpieczeństwo nuklearne, bezpieczeństwo platform), jak i życie, zdrowie i wolność ludności cywilnej (niezaangażowanej w działania militarne), dyplomatów czy przedstawicieli obcych państw. Przedmiotem ochrony (zamacchu) pozostaje także prawidłowe funkcjonowanie organów państwowych i instytucji międzynarodowych, oznaczające działalność wolną od niezgodnych z prawem nacisków. Lektura art. 2 lit. b Konwencji pozwala wyróżnić także dalszy i bliższy przedmiot ochrony. Czyny opisane w art. 2 ust. 1 Konwencji to przestępstwa powszechne, których stroną podmiotową charakteryzuje umyślność w obu postaciach zamiaru. Sprawca powinien co najmniej zdawać sobie sprawę, iż jego zachowanie może ułatwić popełnienie jednego z wymienionych pod lit. a lub b czynów zabronionych⁶.

Ponadto dla bytu powyższego czynu nie jest istotne, czy gromadzone lub przekazane fundusze zostały faktycznie wykorzystane do dokonania przestępstwa, o którym mowa w art. 2 ust. 1 lit. a lub b. Konwencja nakłada także obowiązek uznania za czyn zabroniony wszelkich form zjawiskowych popełnienia finansowania aktu terrorystycznego oraz jego usiłowania.

1971 r. (Dz.U. z 1976 r., nr 8, poz. 37 ze zm. Dz.U. z 2006 r., nr 48, poz. 3483); Konwencja o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 14 grudnia 1973 r. (Dz.U. z 1983 r., nr 37, poz. 168); Międzynarodowa konwencja przeciwko braniu zakładników, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 17 grudnia 1979 r. (Dz.U. z 2000 r., nr 106, poz. 1123); Konwencja o ochronie fizycznej materiałów jądrowych, przyjęta w Wiedniu dnia 3 marca 1980 r. (Dz.U. z 1989 r., nr 17, poz. 93); Protokół w sprawie zwalczania bezprawnych aktów przemocy w portach lotniczych służących międzynarodowemu lotnictwu cywilnemu, uzupełniający Konwencję o zwalczaniu bezprawnych czynów skierowanych przeciwko bezpieczeństwu lotnictwa cywilnego, sporządzony w Montrealu dnia 24 lutego 1988 r.; Konwencja o zwalczaniu bezprawnych czynów przeciwko bezpieczeństwu żeglugi morskiej, sporządzona w Rzymie dnia 10 marca 1988 r. (Dz.U. z 1994 r., nr 129, poz. 635 ze zm. Dz.U. z 2002 r., nr 22, poz. 211); Protokół o zwalczaniu bezprawnych czynów skierowanych przeciwko bezpieczeństwu stałych platform umieszczonych w szelfie kontynentalnym, sporządzony w Rzymie dnia 10 marca 1988 r. (Dz.U. z 2002 r., nr 22, poz. 211) oraz Międzynarodowa konwencja w sprawie zwalczania terrorystycznych ataków bombowych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 grudnia 1997 r.

⁶ Szerzej na temat tej konwencji zob. J. Białocerkiewicz, op. cit., s. 95 i nast.

Konwencja z 1999 r. przewiduje również obowiązek kryminalizowania czynu polegającego na przyczynieniu się do popełnienia jednego lub więcej przestępstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lub 4 Konwencji przez grupę osób działających we wspólnym celu. Takie przyczynienie się musi być umyślne oraz spełniać jeden z poniższych warunków:

1) mieć na celu wspomaganie działalności przestępczej lub przestępczego celu grupy, jeśli taka działalność lub cel wiąże się z popełnieniem przestępstwa, o którym mowa w ust. 1 art. 2 Konwencji;

2) zostać dokonane ze świadomością, że grupa zamierza popełnić przestępstwo, o którym mowa w ust. 1 art. 2 Konwencji.

Z redakcji powyższego przepisu można w sposób pośredni wydedukować definicję aktu terrorystycznego⁷. Niewątpliwie ma ona charakter złożony. Po pierwsze, są to przestępstwa konwencyjne, zawarte w aktach prawa międzynarodowego wymienionych enumeratywnie w aneksie do Konwencji. Po drugie, podaje się bezpośredni opis czynu:

- spowodowanie śmierci lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (skutek),
- osoby cywilnej, lub innej osoby nieuczestniczącej aktywnie w działaniach wojennych w sytuacji konfliktu zbrojnego (opis przedmiotu wykonawczego oraz znamiona modalne czasu i miejsca czynu),
- jeśli celem takiego czynu, wynikającym bądź z jego charakteru, bądź z kontekstu, w jakim jest popełniony, jest zastraszenie ludności albo skłonienie rządu lub organizacji międzynarodowej do dokonania lub do zaniechania określonej czynności.

Kolejnym wyznacznikiem standardów w zakresie kryminalizacji finansowania terroryzmu, ale już na gruncie europejskim, jest Decyzja Ramowa Rady UE z dnia 13 czerwca 2002 r. o zwalczaniu terroryzmu⁸, która w art. 2 ust. 2 określa przestępstwa dotyczące grup terrorystycznych⁹. Obszarem

⁷ O problemie definicja zjawiska terroryzmu lub aktu terrorystycznego obszernie zob. K. Indeck, *W sprawie definicji normatywnej terroryzmu*, [w:] E. W. Pływaczewski (red.), *Przestępczość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm w ujęciu praktycznym*, Zakamycze, Kraków 2005, s. 261 i nast.

⁸ Dz.U. UE. L 164 z 2002, s. 3. Por. A. Grzelak, *Trzeci filar Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2008, s. 159–161 oraz F. Jasiński, *Unia Europejska wobec walki z terroryzmem*, [w:] A. Górski, A. Sakowicz (red.), *Zwalczanie przestępczości w Unii Europejskiej. Współpraca sądowa i policyjna w sprawach karnych*, LexisNexis, Warszawa 2006, s. 149.

⁹ Grupę terrorystyczną zdefiniowano jako: grupę zorganizowaną, złożoną z więcej niż dwóch osób, ustanowioną na przestrzeni czasu i działającą w uzgodniony sposób w celu popełniania przestępstw terrorystycznych. Przy czym za grupę zorganizowaną uważa się grupę, która nie jest przypadkowo sformowana w celu natychmiastowego dokonania przestępstwa oraz w której nie ma potrzeby formalnego określenia ról członków grupy, ciągłości członkostwa lub rozwiniętej struktury (art. 2 ust. 1 Decyzji ramowej). Porównując tę definicję z ujęciem zorganizowanej grupy przestępczej w Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko ponadnarodowej przestępczości zorganizowanej z 2000 r. podpisanej w Palermo, można dojść do wniosku, że opis struktury organizacyjnej jest identyczny, a jedyną różnicą jest rodzaj popełnianych przestępstw. Szerzej na ten temat zob. W. Filipkowski, R. Lonca, *Zorganizowane grupy o charakterze terrorystycznym*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2006, nr 4, s. 42–43 i cytowana tam literatura.

podlegającym harmonizacji przepisów na obszarze Unii Europejskiej są następujące czyny umyślne:

a) kierowanie grupą terrorystyczną;

b) uczestnictwo w działaniach grupy terrorystycznej, w tym poprzez dostarczanie informacji lub zasobów materialnych, lub poprzez wszelkiego rodzaju finansowanie działalności grupy terrorystycznej ze świadomością, że takie uczestnictwo będzie stanowiło wkład w działalność przestępczą grupy terrorystycznej.

W zasadzie po raz pierwszy akt prawny w sposób bezpośredni opisuje zachowanie przestępne nie jako finansowanie terroryzmu ani poszczególnych przejawów (przestępstw), ale jako uczestnictwo w grupie o takim charakterze w postaci finansowania jej działalności. Jest to o tyle ważne, że unijnemu prawodawcy udało się trafnie zauważyć złożoność funkcjonowania zjawiska terroryzmu. Pozyskiwanie i gromadzenie środków finansowych jest jednym z najważniejszych elementów działania grup terrorystycznych. Bez tego przygotowywanie i dokonywanie kolejnych ataków byłoby bardzo utrudnione. Gromadzone środki nie są jednak przeznaczane tylko i wyłącznie na dokonywanie konkretnych zamachów. Większa ich część służy utrzymaniu funkcjonowania samej grupy¹⁰. Zapisy prawne tego typu są nastawione na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom mającym miejsce na przedpolu czynu zabronionego, jeszcze długo przed tym, zanim pojawią się negatywne skutki dla społeczeństwa w postaci ataku terrorystycznego. Powyższa konstatacja jest ważna z punktu widzenia prowadzenia dalszych rozważań.

II. Regulacje kodeksowe wybranych państw obcych

Podczas poszukiwania odpowiednich konstrukcji znamion czynu zabronionego warto zapoznać się z rozwiązaniami funkcjonującymi w innych państwach. Nie od dziś wiadomo, że komparatystyka prawnicza może być źródłem poznania i inspiracji do pewnych zmian legislacyjnych, albowiem – jak słusznie zauważył R. Tokarczyk – ujęcie komparatystyczne pozwala jednym legislatorom czerpać nauki z doświadczeń legislatorów innych. Biorąc pod uwagę, iż jedną z merytorycznych przesłanek komparatystyki prawniczej jest otwartość na zewnętrzne wobec krajowych prawa i doktryny prawne¹¹, poniżej zaprezentowano rozwiązania kodeksowe w obszarze kryminalizacji finansowania terroryzmu przyjęte w trzech wybranych państwach niemieckojęzycznych, a mianowicie RFN, Austrii i Szwajcarii.

¹⁰ Szerzej na ten temat zob. R. Lonca, *Źródła i sposoby finansowania terroryzmu oraz metody ich zwalczania*, [w:] *Współczesne zagrożenia terroryzmem oraz metody działania antyterrorystycznych*, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2007, s. 165 i nast.

¹¹ R. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Zakamycze, Kraków 2005, s. 36, 137.

Warto zwrócić także uwagę na to, że obce porządki prawne mogą stanowić inspirację do tworzenia prawa – zwłaszcza gdy mają już za sobą dłuższy okres obowiązywania.

A. Republika Federalna Niemiec

Kodeks karny Republiki Federalnej Niemiec¹² (dalej jako n.k.k.) należy do najstarszych kodyfikacji prawa karnego materialnego w całej Europie. Pierwotna redakcja, uchwalona w 1871 r., nie obejmowała penalizacją czynów o charakterze terrorystycznym, a jedynie tworzenie związków kryminalnych (§ 129 n.k.k.). Kryminalizacja „związków terrorystycznych” nastąpiła w 1976 r., kiedy to niemiecki ustawodawca uchwalił tzw. ustawę antyterrorystyczną¹³, zmieniającą wiele przepisów prawa karnego materialnego, procesowego i wykonawczego. Przyczyną zmian było nasilenie działalności anarchistyczno-terrorystycznej na terytorium Niemiec, w tym zamordowanie jedenastu izraelskich sportowców przez arabskich terrorystów w czasie igrzysk olimpijskich w Monachium w 1972 r.

Wspomniana nowelizacja wprowadziła do kodeksu karnego nowy typ czynu zabronionego (§ 129a n.k.k.), ukształtowany jako kwalifikowany typ tworzenia związków kryminalnych. Ustawodawca nazwał ten czyn „tworzeniem związków terrorystycznych”¹⁴.

Dalsze postępy w rozszerzaniu kryminalizacji działalności związków terrorystycznych poczyniono w 2002 r. na mocy 34. ustawy zmieniającej n.k.k.¹⁵ Do kodeksu karnego wprowadzono wówczas § 129b zatytułowany „Kryminalne i terrorystyczne związki za granicą. Rozszerzony przypadek i konfiskata”. Powodem tej nowelizacji było niedostatecznie prawidłowe ukształtowanie § 129 i § 129a n.k.k., które wymagają, aby związek kryminalny czy terrorystyczny, choćby w formie częściowej organizacji, powstał na terenie RFN. Poza zakresem kryminalizacji znalazły się zatem związki terrorystyczne zakładane za granicą. Należy zaznaczyć, że uchwalenie zmian przesądziła decyzja ramowa Rady UE z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu, wymagająca implementacji do prawa wewnątrz krajowego, co zostało wykonane w drodze ustawy implementującej¹⁶.

Żaden z obowiązujących przepisów kodeksu karnego nie penalizuje wprost finansowania związków terrorystycznych, albowiem ani razu w dyspozycji przepisu nie występuje znamię „finansowania” przestępstwa terrory-

¹² Das Strafgesetzbuch vom 15. Mai 1871, RGBl 1871, 127 mit weiteren Änderungen.

¹³ Gesetz zur Änderung des StGB, der StPO, des GVG, der BRAO und des StVollzG vom 18. 08.1976, BGBl I 1976, 2181.

¹⁴ Zob. § 129a Bildung terroristischer Vereinigungen.

¹⁵ Änderungsgesetz vom 22. 08. 2002, BGBl I 2002, 3390.

¹⁶ Gesetz vom 22. 12. 2003 zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses des Rates vom 13. Juni 2002 zur Terrorismusbekämpfung und zur Änderung anderer Gesetze (Terrorismus-BekG) vom 22. 12. 2003, BGBl 2003, 2836.

stycznego czy działalności związku. Wydaje się jednak, że finansowanie związku terrorystycznego kryminalizowane jest w § 129a ust. 5 n.k.k.¹⁷, wprowadzonym właśnie za pomocą ustawy implementującej. Paragraf ten penalizuje następujące typy zachowań, wymienione w wyczerpującym katalogu:

¹⁷ Bildung terroristischer Vereinigungen § 129a:

(1) Wer eine Vereinigung gründet, deren Zwecke oder deren Tätigkeit darauf gerichtet sind,

1. Mord (§ 211) oder Totschlag (§ 212) oder Völkermord (§ 6 des Völkerstrafgesetzbuches) oder Verbrechen gegen die Menschlichkeit (§ 7 des Völkerstrafgesetzbuches) oder Kriegsverbrechen (§§ 8, 9, 10, 11 oder § 12 des Völkerstrafgesetzbuches) oder

2. Straftaten gegen die persönliche Freiheit in den Fällen des § 239a oder des § 239b zu begehen, oder wer sich an einer solchen Vereinigung als Mitglied beteiligt, wird mit Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren bestraft.

(2) Ebenso wird bestraft, wer eine Vereinigung gründet, deren Zwecke oder deren Tätigkeit darauf gerichtet sind,

1. einem anderen Menschen schwere körperliche oder seelische Schäden, insbesondere der in § 226 bezeichneten Art, zuzufügen,

2. Straftaten nach den §§ 303b, 305, 305a oder gemeingefährliche Straftaten in den Fällen der §§ 306 bis 306c oder 307 Abs. 1 bis 3, des § 308 Abs. 1 bis 4, des § 309 Abs. 1 bis 5, der §§ 313, 314 oder 315 Abs. 1, 3 oder 4, des § 316b Abs. 1 oder 3 oder des § 316c Abs. 1 bis 3 oder des § 317 Abs. 1,

3. Straftaten gegen die Umwelt in den Fällen des § 330a Abs. 1 bis 3,

4. Straftaten nach § 19 Abs. 1 bis 3, § 20 Abs. 1 oder 2, § 20a Abs. 1 bis 3, § 19 Abs. 2 Nr. 2 oder Abs. 3 Nr. 2, § 20 Abs. 1 oder 2 oder § 20a Abs. 1 bis 3, jeweils auch in Verbindung mit § 21, oder nach § 22a Abs. 1 bis 3 des Gesetzes über die Kontrolle von Kriegswaffen oder

5. Straftaten nach § 51 Abs. 1 bis 3 des Waffengesetzes zu begehen, oder wer sich an einer solchen Vereinigung als Mitglied beteiligt, wenn eine der in den Nummern 1 bis 5 bezeichneten Taten bestimmt ist, die Bevölkerung auf erhebliche Weise einzuschüchtern, eine Behörde oder eine internationale Organisation rechtswidrig mit Gewalt oder durch Drohung mit Gewalt zu nötigen oder die politischen, verfassungsrechtlichen, wirtschaftlichen oder sozialen Grundstrukturen eines Staates oder einer internationalen Organisation zu beseitigen oder erheblich zu beeinträchtigen, und durch die Art ihrer Begehung oder ihre Auswirkungen einen Staat oder eine internationale Organisation erheblich schädigen kann.

(3) Sind die Zwecke oder die Tätigkeit der Vereinigung darauf gerichtet, eine der in Absatz 1 und 2 bezeichneten Straftaten anzudrohen, ist auf Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu fünf Jahren zu erkennen.

(4) Gehört der Täter zu den Rädelsführern oder Hintermännern, so ist in den Fällen der Absätze 1 und 2 auf Freiheitsstrafe nicht unter drei Jahren, in den Fällen des Absatzes 3 auf Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren zu erkennen.

(5) Wer eine in Absatz 1, 2 oder Absatz 3 bezeichnete Vereinigung unterstützt, wird in den Fällen der Absätze 1 und 2 mit Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu zehn Jahren, in den Fällen des Absatzes 3 mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft. Wer für eine in Absatz 1 oder Absatz 2 bezeichnete Vereinigung um Mitglieder oder Unterstützer wirbt, wird mit Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu fünf Jahren bestraft.

(6) Das Gericht kann bei Beteiligten, deren Schuld gering und deren Mitwirkung von untergeordneter Bedeutung ist, in den Fällen der Absätze 1, 2, 3 und 5 die Strafe nach seinem Ermessen (§ 49 Abs. 2) mildern.

(7) § 129 Abs. 6 gilt entsprechend.

(8) Neben einer Freiheitsstrafe von mindestens sechs Monaten kann das Gericht die Fähigkeit, öffentliche Ämter zu bekleiden, und die Fähigkeit, Rechte aus öffentlichen Wahlen zu erlangen, aberkennen (§ 45 Abs. 2).

(9) In den Fällen der Absätze 1, 2 und 4 kann das Gericht Führungsaufsicht anordnen (§ 68 Abs. 1).

1. Zakładanie związku lub członkostwo w związku, którego cele albo działalność są skierowane na popełnianie następujących przestępstw: morderstwo (§ 211 n.k.k.) lub zabójstwo (§ 212 n.k.k.), ludobójstwo (§ 6 kodeksu karnego międzynarodowego¹⁸), zbrodnie przeciwko ludzkości (§ 7 kodeksu karnego międzynarodowego), zbrodnie wojenne (§ 8–12 kodeksu karnego międzynarodowego), przestępstwa przeciwko wolności z § 239a n.k.k. (uprowadzenie człowieka w celu szantażowania osób trzecich) lub z § 239b n.k.k. (wzięcie zakładnika)¹⁹.

2. Zakładanie związku, którego cele albo działalność są skierowane na to, by:

– wyrządzić innemu człowiekowi ciężkie szkody fizyczne lub psychiczne, w szczególności określone w § 226 n.k.k. (ciężkie uszkodzenie ciała);

– popełnić przestępstwa określone w następujących przepisach: § 303b n.k.k. (sabotaż komputerowy), § 305 n.k.k. (zniszczenie budowli), § 305a (zniszczenie środków pracy o ważnym znaczeniu);

– popełnić przestępstwa powszechnie niebezpieczne w przypadkach: § 306–306c n.k.k. (podpalenie, ciężkie podpalenie, szczególnie ciężkie podpalenie, podpalenie ze skutkiem śmiertelnym) albo § 307 ust. 1–3 n.k.k. (umyślne wywołanie eksplozji przy wykorzystaniu energii jądrowej), § 308 ust. 1–4 n.k.k. (umyślne wywołanie eksplozji z wykorzystaniem materiałów wybuchowych), § 309 ust. 1–5 n.k.k. (umyślne nadużycie promieni jonizujących), § 313 n.k.k. (sprowadzenie niebezpieczeństwa powodzi), § 314 n.k.k. (sprowadzenie powszechnego niebezpieczeństwa zatrucia), § 315 ust. 1, 3 lub 4 n.k.k. (niebezpieczne zamachy na ruch kolejowy, morski lub powietrzny), § 316b ust. 1 lub 3 n.k.k. (zakłócanie pracy przedsiębiorstw publicznych), § 316c ust. 1–3 n.k.k. (ataki na ruch morski lub powietrzny) lub § 317 ust. 1 n.k.k. (zakłócanie pracy urządzeń telekomunikacyjnych);

– popełnić przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu w wypadkach § 330a ust. 1–3 (ciężkie narażenie na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia poprzez rozpuszczenie trucizny);

– popełnić przestępstwa z § 19 ust. 1–3 (umyślne nielegalne wytwarzanie lub handel bronią atomową), § 20 ust. 1 lub 2 (umyślne nielegalne wytwarzanie lub handel bronią biologiczną lub chemiczną), § 20a ust. 1–3 (umyślne nielegalne wytwarzanie lub handel minami przeciwpiechotnymi), każdorazowo także w związku z § 21 (czyny popełnione poza zakresem obowiązywania ustawy) albo przestępstwa określone w § 22a ust. 1–3 ustawy (szczególne przepisy karne, np. nielegalne wytwarzanie broni wojennej bez wymaganego zezwolenia) o kontroli broni wojennej²⁰;

¹⁸ Völkerstrafgesetzbuch vom 26. Juni 2002, BGBl I 2002, 2254. Uchwalenie przedmiotowego kodeksu stanowiło odpowiedź ustawodawcy niemieckiego na Statut Rzymski Międzynarodowego Trybunału Karnego, który został przyjęty 17 lipca 1998 r. i wszedł w życie 1 lipca 2002.

¹⁹ Zob. § 129a ust. 1 n.k.k.

²⁰ Kriegswaffenkontrollgesetz vom 20. April 1969, BGBl 1961, 444.

– popełnić przestępstwa z § 51 ust. 1–3 ustawy o broni²¹ (umyślne nielegalne posiadanie broni, wytwarzanie, handel bronią)²².

3. Członkostwo w związku opisanym w punkcie 2, jeśli wymienione tam przestępstwa²³ nadają się do:

a. poważnego zastraszenia ludności;

b. bezprawnego zmuszenia urzędu lub organizacji międzynarodowej przemocą bądź przez groźbę jej użycia do określonego zachowania;

c. poważnej destabilizacji lub zniszczenia podstawowych politycznych, konstytucyjnych, gospodarczych lub społecznych struktur kraju lub organizacji międzynarodowej i przez sposób ich popełnienia albo ich charakter mogą wyrządzić poważne szkody krajowi lub organizacji międzynarodowej²⁴;

4. Skierowanie działalności związku na zagrożenie popełnieniem czynów określonych w § 129a ust. 1 lub 2 n.k.k.²⁵;

5. Wspieranie związku określonego w § 129a ust. 1–3 n.k.k.²⁶;

6. Werbunek członków do związku określonego w § 129a ust. 1 lub 2.

Ustawodawca postanowił w przywołanym wyżej § 129a ust. 5, że ten, kto wspiera związek terrorystyczny, podlega karze pozbawienia wolności. Nie powinno budzić wątpliwości, że wspieranie związku może mieć charakter finansowy. Wiadomo bowiem, że terroryzm potrzebuje do swojego funkcjonowania odpowiedniej struktury finansowej²⁷.

Czyny zabronione opisane w § 129, § 129a i § 129b n.k.k. umiejscowione zostały w rozdz. XVII „Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu”. Rodzajowym przedmiotem ochrony prawnokarnej jest zatem porządek publiczny, natomiast jako przedmiot indywidualny wskazuje się w doktrynie bezpieczeństwo i porządek publiczny²⁸ czy wewnętrzne bezpieczeństwo RFN²⁹.

Dla przypisania odpowiedzialności za przestępstwo z § 129a n.k.k. od strony podmiotowej konieczne jest zachowanie umyślne, podjęte co najmniej z zamiarem ewentualnym. Zamiar ten wystarcza do przyjęcia odpowiedzialności za wszystkie z analizowanych przestępstw – zakładania, udziału, wspierania i werbowania do związku. Kwestia ta nie budzi większych wątpliwości³⁰

²¹ Waffengesetz vom 11. Oktober 2002, BGBl I 2002, 3970.

²² Zob. § 129a ust. 2 n.k.k.

²³ Tutaj: powyżej podpunkty a–f.

²⁴ Zob. § 129a ust. 2 n.k.k.

²⁵ Zob. § 129a ust. 3 n.k.k.

²⁶ Zob. § 129a ust. 5 n.k.k.

²⁷ D. Dienstbühl, *Kooperative Finanzierungssysteme des transnationalen Terrorismus. Konsequenzen für Deutschland*, „Kriminalistik“ 2008, Jg 62, Heft 6, s. 365.

²⁸ K. Kühl, [w:] K. Lackner, K. Kühl (red.), *Strafgesetzbuch mit Erläuterungen*, C.H. Beck, München 2001, s. 551.

²⁹ H. Tröndle, Th. Fischer, *Strafgesetzbuch und Nebengesetze, Beckische Kurz Kommentare*, C.H. Beck, München 2004, Band 10, s. 890; H. H. Jescheck, W. Ruß, G. Willms, *Strafgesetzbuch, Leipziger Kommentar*, Berlin – New York 1988, de Gruyter, s. 47, 60.

³⁰ H. Tröndle i Th. Fischer podają, iż werbowanie członków do związku wymaga zamiaru bezpośredniego, gdyż celem jest pozyskanie nowych uczestników albo osób wspomagających. Nie wystarczy zatem sam zamiar ewentualny. Stanowisko to jest jednak odosobnione. Zob. H. Tröndle, Th. Fischer, op. cit., Band 10, s. 876.

i raczej nie wywołuje sporów doktrynalnych. Zamiar sprawcy musi obejmować fakt, iż aktywność związku służąca osiągnięciu jego celów jest karalna, sprawca musi zatem co najmniej godzić się na to, iż środkiem wiodącym do celu założonego przez związek jest popełnianie przestępstw albo grożenie ich popełnieniem³¹. Jeśli pozostaje w błędzie co do tej okoliczności, nie obejmując swą świadomością charakteru związku (celu albo działalności związku), działa on pod wpływem błędu co do faktu³².

W § 129b n.k.k. postanowiono, iż przepisy § 129a, a zatem także finansowe wspieranie związków terrorystycznych, mają również zastosowanie do związków za granicą³³.

B. Austria

Kodeks karny Republiki Austrii został uchwalony w 1974 r.³⁴ (dalej jako a.k.k.) i obowiązuje od dnia 1 stycznia 1975 r. do dnia dzisiejszego po dość licznych nowelizacjach. Ukształtowanie przepisów części ogólnej i szczególnej kodeksu w odniesieniu do zjawiska terroryzmu czerpie swe źródła z przepisów prawa międzynarodowego, a zwłaszcza konwencji, których stroną jest Austria³⁵. Szczegółowe rozwiązania w analizowanym zakresie wprowadzono do kodeksu karnego w drodze obszernej nowelizacji dokonanej w 2002 r.³⁶, będącej następstwem decyzji ramowej Rady UE z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu. Ustawa implementująca wprowadziła do kodeksu karnego zupełnie nowe typy czynów zabronionych, a mianowicie:

- a) związek terrorystyczny (§ 278b a.k.k.) – *Terroristische Vereinigung*,
- b) przestępstwa terrorystyczne (§ 278c a.k.k.) – *Terroristische Straftaten*,
- c) finansowanie terroryzmu³⁷ (§ 278d a.k.k.) – *Terrorismusfinanzierung*.

³¹ Th. Lenckner, op. cit., s. 1208; H. Ostendorf, [w:] H. Ostendorf (red.), *Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Band 3, Neuwied – Darmstadt – Luchterhand 1986, s. 416; H. H. Jescheck, W. Ruß, G. Willms, op. cit., s. 54; H. J. Rudolphi, U. Stein, op. cit., s. 9 do § 129a n.k.k.

³² K. Kühl, op. cit., s. 554.

³³ Zob. szerzej na ten temat: E. M. Guzik-Makaruk, W. Filipkowski, *Kryminalizacja grup terrorystycznych w ustawodawstwie RFN i Polski. Próba studium komparatystycznego*, [w:] K. Indecki (red.), *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, WiS, Poznań 2006, s. 83–103.

³⁴ Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch — StGB), BGBl 1974, nr 60.

³⁵ H. Fuchs, *Aktuelle Strafrechtsentwicklung in Österreich. Seminar in Kyoto, Japan, vom 17. bis 24. September 2005*, [online] <www.univie.ac.at/strafrecht-fuchs/publ/kyoto2005.pdf>, s. 4–5.

³⁶ Bundesgesetz, mit dem das Strafgesetzbuch, die Strafprozeßordnung 1975, das Strafvollzugsgesetz, das Suchtmittelgesetz, das Gerichtsorganisationsgesetz, das Waffengesetz 1996 und das Fremdenengesetz 1997 geändert werden (Strafrechtsänderungsgesetz 2002), BGBl 2002, nr 134.

³⁷ Terrorismusfinanzierung § 278d:

(1) Wer Vermögenswerte mit dem Vorsatz bereitstellt oder sammelt, dass sie, wenn auch nur zum Teil, zur Ausführung

Przepisy te ujęte zostały w ramach rozdz. XX kodeksu karnego noszącego tytuł: „Przestępstwa przeciwko spokojowi publicznemu”. Takie podejście pozwala na określenie rodzajowego przedmiotu ochrony (zamachu) jako spokoju publicznego.

W zakresie strony przedmiotowej finansowanie terroryzmu polega na gromadzeniu lub oddaniu do dyspozycji wartości majątkowych z zamiarem, aby posłużyły one choć częściowo do popełnienia przestępstwa:

- piractwa powietrznego (§ 185 a.k.k.) albo umyślnego sprowadzenia niebezpieczeństwa dla żeglugi powietrznej (§ 186 a.k.k.);
- uprowadzenia w celu wymuszenia albo groźby uprowadzenia w celu wymuszenia;
- zamachu lub groźby zamachu na integralność cielesną, życie lub wolność osoby chronionej na mocy przepisów prawa międzynarodowego albo

1. einer Luftpiraterie (§ 185) oder einer vorsätzlichen Gefährdung der Sicherheit der Luftfahrt (§ 186),

2. einer erpresserischen Entführung (§ 102) oder einer Drohung damit,

3. eines Angriffs auf Leib, Leben oder Freiheit einer völkerrechtlich geschützten Person oder eines gewaltsamen Angriffs auf eine Wohnung, einen Dienstraum oder ein Beförderungsmittel einer solchen Person, der geeignet ist, Leib, Leben oder Freiheit dieser Person zu gefährden, oder einer Drohung damit,

4. einer vorsätzlichen Gefährdung durch Kernenergie oder ionisierende Strahlen (§ 171), einer Drohung damit, eines unerlaubten Umgangs mit Kernmaterial oder radioaktiven Stoffen (§ 177b), einer sonstigen strafbaren Handlung zur Erlangung von Kernmaterial oder radioaktiven Stoffen oder einer Drohung mit der Begehung eines Diebstahls oder Raubes von Kernmaterial oder radioaktiven Stoffen, um einen anderen zu einer Handlung, Duldung oder Unterlassung zu nötigen,

5. eines erheblichen Angriffs auf Leib oder Leben eines anderen auf einem Flughafen, der der internationalen Zivilluftfahrt dient, einer Zerstörung oder erheblichen Beschädigung eines solchen Flughafens oder eines darauf befindlichen Luftfahrzeugs oder einer Unterbrechung der Dienste des Flughafens, sofern die Tat unter Verwendung einer Waffe oder sonstigen Vorrichtung begangen wird und geeignet ist, die Sicherheit auf dem Flughafen zu gefährden,

6. einer strafbaren Handlung, die auf eine in den §§ 185 oder 186 geschilderte Weise gegen ein Schiff oder eine feste Plattform, gegen eine Person, die sich an Bord eines Schiffes oder auf einer festen Plattform befindet, gegen die Ladung eines Schiffes oder eine Schifffahrtseinrichtung begangen wird,

7. der Beförderung eines Sprengsatzes oder einer anderen tödlichen Vorrichtung an einen öffentlichen Ort, zu einer staatlichen oder öffentlichen Einrichtung, einem öffentlichen Verkehrssystem oder einer Versorgungseinrichtung oder des Einsatzes solcher Mittel mit dem Ziel, den Tod oder eine schwere Körperverletzung eines anderen oder eine weitgehende Zerstörung des Ortes, der Einrichtung oder des Systems zu verursachen, sofern die Zerstörung geeignet ist, einen erheblichen wirtschaftlichen Schaden herbeizuführen,

8. einer strafbaren Handlung, die den Tod oder eine schwere Körperverletzung einer Zivilperson oder einer anderen Person, die in einem bewaffneten Konflikt nicht aktiv an den Feindseligkeiten teilnimmt, herbeiführen soll, wenn diese Handlung auf Grund ihres Wesens oder der Umstände darauf abzielt, eine Bevölkerungsgruppe einzuschüchtern oder eine Regierung oder eine internationale Organisation zu einem Tun oder Unterlassen zu nötigen, verwendet werden, ist mit Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu fünf Jahren zu bestrafen. Die Strafe darf jedoch nach Art und Maß nicht strenger sein, als sie das Gesetz für die finanzierte Tat androht.

(2) Der Täter ist nach Abs. 1 nicht zu bestrafen, wenn die Tat nach einer anderen Bestimmung mit strengerer Strafe bedroht ist.

zamachu lub jego groźby z użyciem przemocy skierowanej na mieszkanie, pomieszczenie służbowe czy środek przewozowy takiej osoby, jeśli zamach mógłby stanowić zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności osoby;

– umyślnego sprowadzenia niebezpieczeństwa za pomocą energii jądrowej lub promieni jonizujących (§ 171 a.k.k.), groźby umyślnego sprowadzenia niebezpieczeństwa za pomocą energii jądrowej lub promieni jonizujących, niedozwolonego obrotu materiałami jądrowymi lub radioaktywnymi (§ 177b a.k.k.), innego czynu karalnego zmierzającego do uzyskania materiałów jądrowych lub radioaktywnych albo groźby dokonania kradzieży bądź kradzieży rozbójniczej materiałów jądrowych lub radioaktywnych w celu zmuszenia innej osoby do działania, zaniechania lub znoszenia;

– poważnego zamachu na integralność cielesną albo życie osoby, która w porcie lotniczym pełni służbę w międzynarodowym lotnictwie cywilnym, zniszczenia albo istotnego uszkodzenia takiego portu lotniczego lub znajdującego się w nim statku powietrznego albo przerwania funkcjonowania lotniska, o ile czyn popełniono z użyciem broni i może on wywołać zagrożenie dla bezpieczeństwa na lotnisku;

– które w sposób określony w § 185 a.k.k. lub w § 186 a.k.k. zostało popełnione przeciwko statkowi lub stałej platformie bądź przeciwko osobie znajdującej się na pokładzie statku lub stałej platformie, przeciwko ładunkowi statku albo urządzeniom statku wodnego;

– transportu materiałów wybuchowych do miejsca publicznego, instytucji państwowej lub publicznej, publicznego systemu komunikacyjnego lub uwolnienia tych materiałów w celu sprowadzenia śmierci lub uszkodzenia ciała innej osoby albo poważnych zniszczeń miejsca, instytucji lub systemu, o ile to zniszczenie może wywołać poważną szkodę w gospodarce;

– sprowadzającego śmierć lub ciężkie uszkodzenie ciała osoby cywilnej lub innej osoby, która nie bierze aktywnego udziału w konflikcie zbrojnym, jeśli celem tego czynu jest zastraszenie grupy ludności lub zmuszenie rządu bądź organizacji międzynarodowej do działania, zaniechania lub znoszenia.

Zachowania takie ustawodawca austriacki obwarował karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat, co przesądza o kwalifikacji takich czynów jako występki. W tym zakresie przewidział także dwa dodatkowe zastrzeżenia. Po pierwsze, wymierzona kara nie może być surowsza od kary, którą ustawa przewiduje za finansowany czyn (§ 278d ust. 1 a.k.k.). Po drugie, sprawca nie podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat, jeśli czyn zagrożony jest surowszą karą według innego przepisu (§ 278d ust. 2 a.k.k.)³⁸.

³⁸ Jako przykład obrazujący pierwszą sytuację można by wskazać § 84 a.k.k., kryminalizujący tzw. ciężkie uszkodzenie ciała, zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 3 (zgodnie z § 18 ust. 2 a.k.k. - od jednego dnia). Jeśli zatem finansujący terrorystę sprawca oddał do dyspozycji wartości majątkowe z zamiarem, aby posłużyły one choć częściowo do popełnienia przestępstwa określonego w § 84 a.k.k., to kara wymierzona mu za finansowanie terroryzmu

Należy także zwrócić uwagę, że ustawodawca austriacki dokonał rozszerzenia krajowej jurysdykcji w sprawach karnych na przestępstwo związku terrorystycznego, przestępstwa terrorystyczne i finansowanie terroryzmu. W § 64 a.k.k., zatytułowanym: „Przestępstwa popełnione za granicą, karane bez względu na ustawy obowiązujące w miejscu ich popełnienia” postanowił, że niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia czynu na podstawie austriackich ustaw karnych karane jest m.in. finansowanie terroryzmu popełnione za granicą, jeśli sprawca pozostawał w chwili popełnienia czynu obywatelem austriackim lub obywatelstwo to nabył później i posiada je jeszcze w chwili wszczęcia postępowania karnego, bądź gdy sprawca posiada miejsce zamieszkania albo miejsce pobytu w Austrii i nie może zostać wydany za granicę.

Rozszerzenie krajowej jurysdykcji karnej m.in. w sprawach karnych na przestępstwo finansowania terroryzmu popełnione za granicą wychodzi na przeciw oczekiwaniom Rady UE zawartym w decyzji ramowej w sprawie zwalczania terroryzmu. Obowiązek karania tego przestępstwa bez warunku badania podwójnej przestępności czynu powoduje, że słusznie ta kategoria czynów zabronionych została zaliczona do najcięższych gatunkowo przestępstw, wymierzonych w najbardziej istotne wartości dla człowieka, społeczeństwa i państwa.

C. Szwajcaria

Kodeks karny Szwajcarii (niem. *Strafgesetzbuch*, fr. *Code pénal*, wł. *Codice penale*) pochodzi z 1937 r.³⁹ (dalej jako s.k.k) i do chwili obecnej podlegał różnym zmianom, z których ostatnia obowiązuje od dnia 1 stycznia 2007 r. i jest to niezmiernie istotna rewizja, gdyż praktycznie przepracowuje część ogólną kodeksu karnego. W odniesieniu do analizowanej problematyki należy przypomnieć, że Konfederacja Szwajcarska nie jest członkiem Unii Europejskiej, stąd nie ciąży na niej obowiązek implementacji decyzji ramowych podejmowanych na forum Rady UE, a zatem także postanowień przywoływanej już wielokrotnie decyzji ramowej z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu.

Penalizacja przestępstw terrorystycznych została dokonana przez szwajcarskiego ustawodawcę w kodeksie karnym w tytule XII „Zbrodnie i występki

nie może przekraczać 5 lat, ale jej dolna granica zgodnie z brzmieniem § 278d ust. 1 a.k.k. powinna wynosić 6 miesięcy. Jako przykład przedstawiający drugą sytuację można przywołać czyn określony w § 171 a.k.k. (umyślne sprowadzenie niebezpieczeństwa za pomocą energii jądrowej lub promieni jonizujących), zagrożony karą pozbawienia wolności od roku do lat 10. W tym wypadku ograniczenie przewidziane w § 278d ust. 1 a.k.k. nie ma zastosowania, a zatem sprawca finansujący umyślne sprowadzenie niebezpieczeństwa za pomocą energii jądrowej lub promieni jonizujących w celu terrorystycznym podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10, a nie od 6 miesięcy do lat 5.

³⁹ Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937, SR (Systematische Sammlung des Bundesrechts) 311.

przeciwko spokojowi publicznemu”, co jednoznacznie wskazuje na rodzajowy przedmiot ochrony (zamachu), jakim jest spokój publiczny. Umiejscowiono tutaj dwa podstawowe przepisy antyterrorystyczne: art. 260ter s.k.k., zatytułowany jako „Organizacja kryminalna” oraz art. 260^{quinqüies} s.k.k. – „Finansowanie terroryzmu”⁴⁰.

Przepis kryminalizujący finansowanie terroryzmu został wprowadzony do kodeksu karnego w roku 2003 z mocą obowiązującą od 1 października 2003 r.⁴¹ Stosownie do art. 260^{quinqüies} ust. 1 s.k.k. karze pozbawienia wolności do lat pięciu bądź karze grzywny podlega ten, kto gromadzi lub udostępnia wartości majątkowe w zamiarze popełnienia zbrodni z użyciem przemocy, której celem jest zastraszenie ludności albo zmuszenie państwa lub organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonego działania. W ust. 2 analizowanego przepisu postanowiono, że jeżeli sprawca jedynie przewiduje możliwość finansowania terroryzmu (*der Täter nimmt lediglich in Kauf*⁴²) nie podlega karze na podstawie art. 260^{quinqüies} ust. 1 s.k.k., co pozwala stwierdzić, że finansowanie terroryzmu jest od strony podmiotowej czynem umyślnym popełnionym w zamiarze bezpośrednim. Taka konstrukcja może budzić pewne zastrzeżenia. Wydaje się, że nie jest właściwe zawężanie strony podmiotowej zachowania sprawcy jedynie do zamiaru bezpośredniego, gdyż celem kryminalizacji finansowania terroryzmu powinno być odcięcie wszelkich źródeł dochodu pozwalających na podejmowanie i prowadzenie działalności terrorystycznej. Trudno jednoznacznie wytłumaczyć, dlaczego ustawodawca szwajcarski postanowił, że nie podlegają odpowiedzialności za finansowanie terroryzmu osoby, które gromadzą lub udostępniają wartości majątkowe, przewidując jedynie, że mogą one posłużyć popeł-

⁴⁰ Art. 260^{quinqüies} Finanzierung des Terrorismus:

1. Wer in der Absicht, ein Gewaltverbrechen zu finanzieren, mit dem die Bevölkerung eingeschüchtert oder ein Staat oder eine internationale Organisation zu einem Tun oder Unterlassen genötigt werden soll, Vermögenswerte sammelt oder zur Verfügung stellt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder Geldstrafe bestraft.

2. Nimmt der Täter die Möglichkeit der Terrorismusfinanzierung lediglich in Kauf, so macht er sich nach dieser Bestimmung nicht strafbar.

3. Die Tat gilt nicht als Finanzierung einer terroristischen Straftat, wenn sie auf die Herstellung oder Wiederherstellung demokratischer und rechtsstaatlicher Verhältnisse oder die Ausübung oder Wahrung von Menschenrechten gerichtet ist.

4. Absatz 1 findet keine Anwendung, wenn mit der Finanzierung Handlungen unterstützt werden sollen, die nicht im Widerspruch mit den in bewaffneten Konflikten anwendbaren Regeln des Völkerrechts stehen.

⁴¹ Bundesgesetz vom 21. März 2003 über die Änderung des Strafgesetzbuches und des Bundesgesetzes betreffend die Überwachung des Post- und Fernmeldeverkehrs (Finanzierung des Terrorismus), AS 2003 3043 3047; BBl 2002 5390.

⁴² Takie sformułowanie jest jednoznaczne z przyjęciem zamiaru ewentualnego (*dolus eventualis*), zob. np. S. Trechsel, *Schweizerisches Strafrecht Allgemeiner Teil. Allgemeine Voraussetzungen der Strafbarkeit*, Bern, 2004; S. Trechsel, P. Noll, *Schweizerisches Strafrecht. Allgemeiner Teil I. Allgemeine Voraussetzungen der Strafbarkeit*, 5. Auflage, [online] <www.concordia-bern.ch/Dokumente>, s. 16.

nieniu zbrodni z użyciem przemocy, której celem jest zastraszenie ludności albo zmuszenie państwa lub organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonego działania.

Stosownie do art. 260^{quinquies} ust. 3 s.k.k. nie wyczerpuje znamion finansowania terroryzmu czyn skierowany na zaprowadzenie lub przywrócenie zasad demokracji i praworządności w państwie lub na wykonywanie i ochronę praw człowieka. Z ust. 4 przedmiotowego przepisu wynika jednoznacznie, że nie jest finansowaniem terroryzmu finansowe wspieranie działań, które nie są sprzeczne z obowiązującymi w konfliktach zbrojnych zasadami prawa międzynarodowego.

Finansowanie terroryzmu stanowi zbrodnię, gdyż górna granica ustawowego zagrożenia przekracza trzy lata pozbawienia wolności.

Użyty w art. 260^{quinquies} ust. 1 s.k.k. termin „wartości majątkowe” ma szerokie znaczenie i odpowiada definicji funduszy przyjętej w art. 1 Konwencji o zwalczaniu finansowania terroryzmu. Wartości majątkowe to wszelkiego rodzaju aktywa – materialne i niematerialne, będące ruchomościami lub nieruchomościami, uzyskane w dowolny sposób, oraz prawne dokumenty w dowolnej formie, w tym elektronicznej i cyfrowej, potwierdzające tytuł prawny do takich aktywów. Prawnie irrelevantne jest źródło pochodzenia tych wartości, zatem mogą one pochodzić zarówno z legalnych, jak i z nielegalnych źródeł⁴³.

Warto zauważyć, że przestępstwo finansowania terroryzmu nie pełni akcesoryjnej roli do samego przestępstwa terrorystycznego, co oznacza, że finansowanie terroryzmu nie musi prowadzić do skutku w postaci popełnienia przestępstwa terrorystycznego⁴⁴.

Z treści art. 260^{quinquies} s.k.k. wynika, że przestępstwa terrorystyczne to zbrodnie z użyciem przemocy, ukierunkowane na zastraszenie ludności albo zmuszenie państwa lub organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonego działania. Takie ujęcie w dużym stopniu koreluje z postanowieniami decyzji ramowej Rady UE z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu, która w art. 1 stanowi, że przestępstwa terrorystyczne to wymienione w katalogu czyny zabronione, które ze względu na swój charakter i kontekst mogą wyrządzić poważne szkody krajowi lub organizacji międzynarodowej, gdy zostają popełnione w celu poważnego zastraszenia ludności lub bezprawnego zmuszenia rządu lub organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania działania albo w celu poważnej destabilizacji lub zniszczenia podstawowych politycznych, konstytucyjnych, gospodarczych lub

⁴³ Botschaft vom 26. Juni 2002 betreffend die Internationalen Übereinkommen zur Bekämpfung der Finanzierung des Terrorismus und zur Bekämpfung terroristischer Bombenanschläge sowie die Änderung des Strafgesetzbuches und die Anpassung weiterer Bundesgesetze, BBl 2002, 5390, s. 5403.

⁴⁴ Ibidem, s. 5432.

społecznych struktur kraju lub organizacji międzynarodowej. Należy wszak jeszcze raz podkreślić, że Szwajcaria nie należy do struktur unijnych, stąd nie jest zobowiązana do implementacji instrumentów III filaru, a jednak ujęcie przyjęte przez szwajcarskiego ustawodawcę znakomicie wpisuje się w idee europejskiego sektorowego prawa karnego.

Warto zaznaczyć, że art. 260^{quinqüies} s.k.k. wskazuje na przestępstwa terrorystyczne jako zbrodnie z użyciem przemocy, odpowiednio ukierunkowane. Nie są zatem przestępstwami terrorystycznymi występki, chociażby dokonanie ich połączone było z elementami przemocy, a cel wyczerpywał się w zastraszeniu ludności albo zmuszeniu państwa bądź organizacji międzynarodowej do określonego działania lub zaniechania. W grę wchodzić mogą przede wszystkim zbrodnie przeciwko życiu i zdrowiu, bezprawne pozbawienie wolności, uprowadzenie, szantaż czy zbrodnie sprowadzające powszechne niebezpieczeństwo, określone w tytule VII części szczególnej szwajcarskiego kodeksu karnego *Gemeingefährliche Verbrechen...*⁴⁵, takie jak np. podpalenie, wywołanie eksplozji, produkcja materiałów wybuchowych czy sprowadzenie powszechnego niebezpieczeństwa w wyniku użycia energii jądrowej, materiałów radioaktywnych albo promieni jonizujących.

Należy jeszcze raz podkreślić, że mankamentem regulacji dotyczącej finansowania terroryzmu zdaje się być zawężenie subiektywnej strony przestępstwa do zachowania w zamiarze bezpośrednim i wyeliminowanie możliwości karania w oparciu o art. 260^{quinqüies} s.k.k. sprawców gromadzących lub udostępniających wartości majątkowe, którzy jedynie przewidują, że mogą one posłużyć popełnieniu zbrodni z użyciem przemocy, której celem jest zastraszenie ludności albo zmuszenie państwa lub organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonego działania. W takiej sytuacji pozostaje wszak jednak możliwość ewentualnego sięgnięcia do konstrukcji pomocnictwa do czynu zabronionego, które cechuje się umyślnością w obu postaciach zamiaru.

III. Kryminalizacja na podstawie obowiązującego stanu prawnego w Polsce

W obowiązującym w Polsce stanie prawnym nie ma odrębnego typu czynu zabronionego kryminalizującego finansowe wspieranie działalności terrorystycznej. Kodeks karny z 1997 r.⁴⁶ (dalej jako k.k.) w swojej pierwotnej redakcji nie przewidywał w sposób bezpośredni odrębnych regulacji w zakresie walki z terroryzmem. Spenalizowane wówczas niektóre typy czy-

⁴⁵ Ibidem, s. 5439, 5440.

⁴⁶ Dz.U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 ze zm.

nów zabronionych można było odnieść jedynie pośrednio do tego zjawiska. Dopiero nowelizacja z 2004 r. wprowadziła do polskiego ustawodawstwa karnego termin „przestępstwo o charakterze terrorystycznym”⁴⁷. Występuje on w przepisach dotyczących zasad wymiaru kary i środków karnych (art. 65 § 1 k.k.) oraz tworzy nowy typ przestępstwa – udział, zakładanie i kierowanie zorganizowaną grupą albo związkiem mającym na celu popełnienie przestępstwa o tym właśnie charakterze (art. 258 § 2 i 4 k.k.). Należy zauważyć, że nowelizacja ta spotkała się z krytyką większości przedstawicieli doktryny⁴⁸. Jej ocena jest i powinna być powiązana z kwestią sposobu implementacji rozwiązań prawnych zawartych w przytaczanej już wyżej decyzji ramowej Rady UE z 2002 r.

W chwili obecnej zachowanie polegające na finansowaniu terroryzmu można ująć za pomocą następujących kwalifikacji prawnych⁴⁹:

– pomocnictwo do dokonania czynu innych osób np. udział w zorganizowanej grupie bądź związku terrorystycznym (art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2 k.k.) lub do konkretnego typu czynu zabronionego (ataku terrorystycznego), ale również pomocnictwo do przygotowania lub usiłowania dokonania takich czynów;

– przygotowanie do własnego czynu o charakterze terrorystycznym (pod warunkiem, że ustawa karna tak stanowi);

– branie udziału w zorganizowanej grupie bądź związku mającym na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym (art. 258 § 2 k.k.) – taka kwalifikacja może zostać przyjęta w sytuacji, gdy w ramach grupy lub związku terrorystycznego następuje podział zadań pomiędzy ich członków i w konsekwencji wyznaczone osoby zapewniają zaplecze finansowe funkcjonowania i dokonywania zamachów przez pozostałych.

Jednocześnie należy zastrzec, iż niektóre z przedstawionych powyżej propozycji mogą zostać uznane za dyskusyjne albo trudne do zastosowania w praktyce organów ścigania lub wymiaru sprawiedliwości. Wynika to z faktu, iż gromadzenie i przekazywanie środków finansowych – z punktu widzenia chronologii zdarzeń – znacząco poprzedza fakt dokonania samego czynu zabronionego, np. ataku terrorystycznego. Rozwiązania tego problemu, który niewątpliwie wchodzi w zakres polityki karnej, są dwa: albo przyjęcie kwalifikacji prawnej czynu na podstawie art. 258 § 2 k.k. (jeżeli tylko pozwoli

⁴⁷ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r., nr 93, poz. 889).

⁴⁸ Por. m.in. M. Filar, *Komentarz do Rozdziału XIV*, [w:] M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2008, s. 537–538; C. Sońta, *Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w prawie polskim*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2005, nr 4, s. 15 i nast.; O. Górniok, *Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w art. 115 § 20 k.k.*, „Przegląd Sądowy” 2004, nr 10, s. 2; odmiennie zob. A. Grzelak, op. cit., s. 161.

⁴⁹ Szerzej na ten temat zob. W. Filipkowski, *Polskie regulacje w zakresie zwalczania finansowania terroryzmu*, [w:] T. Dukiet-Nagórska (red.), *Zagadnienia współczesnej polityki kryminalnej*, Wyd. STO, Białsko-Biała 2006, s. 196–198.

na to zgromadzony w sprawie materiału dowodowy) bądź penalizacja nowego typu czynu zabronionego w drodze nowej regulacji prawnej. Wydaje się, że polski ustawodawca zdecydował się na wybór tego drugiego rozwiązania.

IV. Projektowane zmiany w polskim kodeksie karnym

W 2007 r. został przygotowany projekt zmian do kodeksu karnego⁵⁰, który m.in. zakładał wprowadzenie nowego typu czynu zabronionego w postaci art. 165a, umiejscowionego w rozdz. XX zatytułowanym: „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu”. Projektowany przepis posiadał następującą treść: „Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchome w celu sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 15”.

Nietrudno zauważyć, że mielibyśmy do czynienia z nowym przestępstwem powszechnym, które może zostać popełnione umyślnie z zamiarem bezpośrednim o szczególnym zabarwieniu, gdyż do znamion czynu zabronionego należy cel. Co więcej, sprawca popełniający przestępstwo nie tylko powinien obejmować swoją świadomością własny cel, ale powinien być też świadomy celów, które przyświecają sprawcy lub sprawcom bezpośrednim. Jest to o tyle ważne, że często przestępstwo o charakterze terrorystycznym może różnić się od przestępstw pospolitych jedynie w sferze intencji sprawcy (np. akty tzw. terroru kryminalnego). Sam czyn opisują trzy alternatywnie określone znamiona czasownikowe. I tak nie tylko samo *przekazywanie* wartości majątkowych pomiędzy różnymi podmiotami: osobami fizycznymi oraz pomiędzy osobą fizyczną a osobą prawną lub jednostką organizacyjną nie mającą osobowości prawnej. Zabronione jest także *oferowanie* tych wartości wyżej wskazanym podmiotom, gdy przekazanie nie dojdzie jeszcze do skutku. Trzecią możliwością jest także *gromadzenie* wartości majątkowych, czyli koncentrowanie ich w określonym miejscu. Do opisu przedmiotów wykonawczych czynu, które mogą posłużyć do finansowania tego typu przestępstw, użyto znamion występujących już w kodeksie karnym.

Wspomniana nowelizacja wprowadzała do art. 168 k.k. także karalność przygotowania do tego czynu zabronionego. Natomiast ostatnia z przewidywanych zmian odnosiła się do uzupełnienia listy czynów zabronionych, zawartej w art. 240 § 1 k.k. o art. 165a k.k. Tym samym karalne byłoby również

⁵⁰ Zob. art. 1 pkt 89, 92 i 135 druku sejmowego nr 1756 z dnia 18 maja 2007 r. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw wraz z projektami aktów wykonawczych oraz druk sejmowy nr 1958 z dnia 6 lipca 2007 r. Sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw związanych z koalicyjnym programem rządowym „Solidarne Państwo” o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1756).

niezawiadomienie w sposób niezwłoczny uprawnionych organów o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu przestępstwa finansowania terroryzmu, pod warunkiem posiadania o tym fakcie wiarygodnych wiadomości.

W Uzasadnieniu do tych proponowanych zmian można było przeczytać, że nowelizacja wynika z zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej, wyartykułowanych w zaleceniach Komitetu Antyterrorystycznego Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych, monitorującego przestrzeganie przez państwa członkowskie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 1373 z 2001 r., jak również z postanowień przywoływanej już wyżej Konwencji Narodów Zjednoczonych z 1999 r. o zwalczaniu finansowania terroryzmu⁵¹. Projektodawcy argumentowali, iż proponowane rozwiązanie jest w pełni uzasadnione względami polityczno-kryminalnymi. Finansowanie terroryzmu powinno być penalizowane jako jeden z najgroźniejszych aktów skierowanych przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i to na jak najwcześniejszym etapie. W Uzasadnieniu projektu znajduje się sformułowanie, iż proponowane rozwiązanie stanowi przykład kryminalizacji przygotowania do popełnienia innego czynu zabronionego. W związku z przedterminowymi wyborami parlamentarnymi dalsze prace nad tym projektem zostały przerwane.

W 2008 r. Ministerstwo Sprawiedliwości w swoim projekcie ponownie powróciło do kwestii penalizacji w art. 165a zachowania polegającego na finansowaniu przestępstw o charakterze terrorystycznym⁵². Sformułowanie znamion czynu zabronionego było identyczne z zaproponowanym w projekcie z 2007 r. Różnica tkwiła jedynie w sposobie określenia sankcji przewidzianej przez ustawodawcę za ten czyn zabroniony. Tym razem proponowano niższą karę pozbawienia wolności, mianowicie w wymiarze od 2 do 12 lat. W uzasadnieniu do projektu ministerialnego użyto tych samych argumentów, które wykorzystywano w projekcie z 2007 r. Warto odnotować, że projekt ten nie zawierał już jednak nowelizacji art. 168 i 240 k.k.⁵³

⁵¹ Zob. druk sejmowy nr 1756 z dnia 18 maja 2007 r. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw wraz z projektami aktów wykonawczych, Uzasadnienie, s. 85 i 86.

⁵² Należy również zauważyć, iż tym artykułem (tj. art. 165a) posługuje się projekt nowelizacji ustawy z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowania terroryzmu (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r., nr 153, poz. 1505 ze zm.), która jest od wielu lat przygotowywana przez Departament Informacji Finansowej Ministerstwa Finansów, aby w końcu dostosować polskie przepisy do wymagań Unii Europejskiej. Wprowadzenie tego typu czynu zabronionego zastąpi w ww. ustawie zastąpi pojęcie aktu terrorystycznego z art. 2 pkt 7 tejże ustawy (stan projektu z 28 sierpnia 2008 r.). Zob. [online] <www.mf.gov.pl/_files_/bip/bip_projekty_aktow_prawnych/projekt_z_27_sierpnia_2008.pdf>.

⁵³ Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw wraz z uzasadnieniem. Stan prac: projekt w wersji skierowanej do rozpatrzenia przez Radę Ministrów (stan na dzień 16 października 2008 r.) zob. [online] <www.ms.gov.pl/projekty/proj0821d.rtf>.

Propozycja ta budzi co najmniej dwie podstawowe wątpliwości:

1) umiejscowienie nowego typu czynu zabronionego w rozdz. XX kodeksu karnego, zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu”;

2) sposób opisanie czynu zabronionego poprzez wskazanie, czemu mają służyć środki finansowe oraz ograniczenie strony podmiotowej tylko do zamiaru bezpośredniego o szczególnym zabarwieniu.

Nie można się zgodzić na umieszczenie czynu zabronionego dotyczącego funkcjonowania grup terrorystycznych w rozdziale kodeksu karnego, który chroni dobro prawne, jakim jest bezpieczeństwo powszechne, przed takimi czynami jak np. wywołanie katastrof naturalnych przez człowieka, piractwo, eksplozje, pożary itp. Zjawisko finansowania terroryzmu nie jest tego typu zagrożeniem dla bezpieczeństwa powszechnego. Owszem, terroryści posługują się spektakularnymi zamachami, ale z góry zakładają jak największą liczbę zabitych, rannych oraz straty w mieniu. Są to jedynie środki służące do osiągnięcia innych celów: wywołania strachu oraz wywarcia wpływu na organy decyzyjne. Tym bardziej że art. 168 k.k. kryminalizuje przygotowanie do wybranych typów czynów zabronionych zamieszczonych w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu.

Należy zauważyć, że gromadzenie, oferowanie lub przekazywanie wartości majątkowych po to, aby osiągnąć wyżej wskazane cele, stanowi zagrożenie dla porządku publicznego również ze względu na stopień zaawansowania realizacji planowanego zamachu terrorystycznego. Dlatego też zasadne byłoby umieszczenie takiego czynu w rozdz. XXXII kodeksu karnego zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu”. Przemawia również za tym fakt, iż w tym rozdziale umiejscowiony jest już art. 258 k.k., kryminalizujący udział w grupie lub związku mającym na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym oraz zakładanie i kierowanie taką grupą lub związkiem. Należy podkreślić, że z takim zachowaniem bezpośrednio związane jest zjawisko finansowania terroryzmu. Wydaje się, że umieszczenie w tym rozdziale czynu zabronionego, np. jako „art. 258a”, w pełni odpowiadałoby przyjętej systematyce kodeksu karnego.

W tym miejscu wypada przypomnieć, że wymienione wyżej standardy międzynarodowe wyraźnie wskazują, iż strona podmiotowa powinna mieć formę umyślności w obu postaciach zamiaru. Zawężenie jej tylko do zamiaru bezpośredniego o szczególnym zabarwieniu, tworzącego kierunkowy typ przestępstwa, z pewnością spowoduje trudności w postępowaniu dowodowym, a tym samym uczyni projektowany zapis martwą literą prawa.

Analizując przedmiotową problematykę z kryminologicznego punktu widzenia, trzeba zwrócić uwagę na to, że zbierane środki finansowe tylko w pewnej części są przeznaczane na dokonywanie ataków terrorystycznych. Większość z nich służy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania grup terrory-

stycznych, w tym wydatkowana jest na werbunek, szkolenie czy propagowanie terroryzmu. Fakt ten znajduje swoje odzwierciedlenie chociażby w decyzji ramowej Rady UE z dnia 13 czerwca 2002 r. Dlatego też wartości majątkowe są zbierane albo dla poszczególnych organizacji czy grup terrorystycznych, albo w celu dokonania bliżej nieokreślonej liczby aktów terrorystycznych. Pozostawienie art. 165a k.k. w proponowanej postaci może spowodować, iż będzie to zapis całkowicie martwy, nieprzydatny ze względu na niewątpliwe problemy dowodowe. Jego jedyną zaletą, ale nie przysparzającą powodów do radości, będzie możliwość wykazania się przed Organizacją Narodów Zjednoczonych i Unią Europejską częściową realizacją wymaganych zmian legislacyjnych oraz częściowym ujednoczeniem siatki pojęciowej kodeksu karnego i ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu⁵⁴.

W najnowszym z wymienionych projektów zawarto zapis wprowadzający zmiany do art. 16 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary⁵⁵. Za finansowe wspieranie terroryzmu powinny odpowiadać nie tylko osoby fizyczne, ale także osoby prawne lub – jak ujmuje to polskie prawo – podmioty zbiorowe. Zapis taki jest wymagany przez standardy międzynarodowe w zakresie walki z finansowaniem terroryzmu⁵⁶.

V. Wnioski *de lege ferenda*

Próba wprowadzenia nowego przepisu do kodeksu karnego zasługuje na wysoce pozytywną ocenę, natomiast sam kształt projektowanej regulacji – jak wyżej wskazano – budzi poważne wątpliwości. Ponadto nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż przepis ten odwołuje się w sposób bezpośredni do art. 115 § 20 k.k. – czyli definicji legalnej przestępstwa o charakterze terrorystycznym. W literaturze podnosi się, iż przepis ten posiada wadliwą redakcję, co prowadzi do nawarstwiania się problemów interpretacyjnych.

Podstawową kwestią wymagającą dyskusji jest refleksja nad tym, co w zasadzie powinno być przedmiotem kryminalizacji. W grę wchodzić może finansowe wspieranie:

- terroryzmu,
- zorganizowanych grup lub związków terrorystycznych, albo
- aktów terrorystycznych.

⁵⁴ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu (Dz.U. nr 116, poz. 1216 ze zm.).

⁵⁵ Dz.U. z 2002 r., nr 197, poz. 1661 ze zm.

W sposób zdecydowany należy odrzucić skrajne rozwiązania. Finansowanie terroryzmu jako zjawiska jest zachowaniem o zbyt ogólnie ujętych cechach. Kryminalizacja w ten sposób zaproponowana naruszałaby zasadę maksymalnej określoności i jasności prawa karnego – *nullum crimen sine lege*. Z kolei wspieranie konkretnych aktów terrorystycznych może okazać się nieprzydatne w związku z szerokim zakresem możliwych form przeprowadzenia ataku, ze zmiennością planów ataków, zakresu planowanych ofiar, odłożeniem ich w czasie itd. Jest po prostu zbyt wiele czynników, które rzutują na dokonanie ataku terrorystycznego, a które to swoją świadomością powinien obejmować sprawca tak określonego czynu zabronionego.

Biorąc pod uwagę współczesne przejawy terroryzmu oraz skuteczność podejmowanych działań ze strony państwa, rozwiązaniem jest skierowanie ostrza reakcji prawnokarnej w funkcjonowanie zorganizowanych grup lub związków terrorystycznych. Celem strategicznego podejścia jest ich eliminacja lub utrudnianie ich powstawania i działalności. To właśnie grupy lub związki osób stanowią najbardziej realne zagrożenie dla bezpieczeństwa obywateli i państwa. Odcięcie finansowych korzeni spowoduje ograniczenie ich istnienia lub wydłużenie czasu przygotowania kolejnych zamachów, co daje szansę organom ścigania na ich wczesne wykrycie.

Zaproponowane w art. 165a rozwiązanie zawęża finansowanie jedynie do finansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym, pozostawiając poza zakresem kryminalizacji finansowanie działalności samej grupy terrorystycznej. Powszechnie wiadomo, że funkcjonowanie grupy nie ogranicza się do przeprowadzania ataków terrorystycznych, a dużą część swej aktywności grupa poświęca na poszukiwanie nowych członków i ich wykształcenie. W celu pozyskiwania adeptów oraz ich profesjonalnego instruktażu grupa musi dysponować środkami finansowymi.

Projektodawca nowelizacji powinien rozważyć wprowadzenie do kodeksu karnego nowych zachowań zabronionych, mieszczących się w strategiach walki z terroryzmem przyjętych przez Unię Europejską⁵⁷, które istnieją w ustawodawstwach innych krajów. Chodzi tutaj o werbunek do grupy terrorystycznej, szkolenie terrorystyczne oraz propagandę terrorystyczną⁵⁸. Wydaje się, że takie ujęcie najbardziej wychodziłoby naprzeciw postanowieniom decyzji ramowej z dnia 13 czerwca 2002 r. Również od strony kryminologicznej takie rozwiązanie jawi się jako absolutnie konieczne i skuteczne.

⁵⁶ Szerzej na ten temat zob. W. Filipkowski, *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za finansowanie terroryzmu*, [w:] J. Szafranski, J. Kosiński (red.), *Współczesne zagrożenia terrorystyczne oraz metody ich zwalczania*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2007, s. 169 i nast.

⁵⁷ Zob. m.in. D. Szlachter, *Walka z terroryzmem w Unii Europejskiej – nowy impuls*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 156 i nast.

⁵⁸ Strategia UE w dziedzinie walki z terroryzmem – dokument do dyskusji, nota Koordynatora Unii Europejskiej ds. Zwalczania Terroryzmu, nr 14865/08, Bruksela, 7 listopada 2008 r., s. 6–8 i 12.

Biorąc pod uwagę okoliczności przytoczone powyżej, autorzy przedstawiają do dalszej dyskusji następujące ujęcie proponowanego czynu zabronionego w art. 258a k.k.: „kto wspiera zorganizowaną grupę lub związek mające na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, w szczególności gromadzi, oferuje lub przekazuje środki płatnicze, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe albo mienie ruchome lub nieruchomości w zamiarze, aby posłużyły chociaż częściowo do finansowania zorganizowanej grupy lub związku mających na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym”.

Summary

The criminalization of terrorist financing in comparison with foreign regulations and international standards

In this paper Authors present issue of terrorist financing. Efficient fight against this phenomenon is one of the elements of anti terrorist strategy. However creating proper regulations especially in the field of penal law is not an easy task. There are some international standards established by the United Nations' convention of 1999 and the European Union's framework decision of 2002. Authors present also regulations regarding criminalization of terrorist financing which are present in Germany, Austria and Switzerland. These countries have created a whole set of different types of criminal activities connected with terrorism. There is not a separate type of crime regarding terrorist financing in Polish penal law. Our legislator has prepared a bill which supposes to adjust Polish regulations to international and European standards. The Authors present several arguments against this proposal. In their opinion the bill is about to set up law which is not going to work since it has been constructed in inefficient way. It is even coherent with international standards and does not reflect European trends in the fight against terrorism. At the end of their paper the Authors present a solution to this problem – a new type of criminal activity: supporting terrorist group or association which includes financing such organizations.